

Otázka k zamyšlení na úvod:

Na kterou tvořivou činnost jste během školního shonu neměli vůbec čas, ale teď v létě pro ni máte absolutně volné pole? Pojmenujte ten konkrétní nápad nebo materiál a rozhodněte se, zda a kdy přesně se dáte do práce čistě sami pro sebe.

Pište, kreslete, udělejte si myšlenkovou mapu,...

RYCHLÉ CVIČENÍ PRO ROZPROUDĚNÍ KREATIVITY

Vizuální hledáček – Lov na kompozice

(10 minut)

Cíl: Uvolnit mysl od detailů. Zaměřit se na čistou kompozici a vztah mezi objekty. Spontánně reagovat na prostor kolem sebe.

Instrukce: Zapomeňte na tužky a barvy. Tato rozcvička vyžaduje pouze vaše oči a jeden malý kousek papíru. Nastavte si časovač na 10 minut.

Zadání:

1. Vytvořte si hledáček. Vezměte malý tvrdý papír nebo starou vizitku. Uprostřed vystříhněte otvor.
Zvolte netypický tvar. Vykašlete se na klasický obdélník. Vystříhněte rovnostranný trojúhelník, úzkou horizontální štěrbinu nebo dokonce klíčovou díрку. Netradiční geometrie okamžitě zlikviduje vaše běžné vizuální návyky.
2. Procházejte prostor. Dívejte se na svět kolem sebe pouze skrz tento malý výřez. Pohybujte se po místnosti nebo po zahradě.
3. Ulovte tři záběry. Najděte tři momenty, které v rámečku vytvoří nečekanou kompozici. Nehleďte krásné věci. Hledejte rytmus. Sledujte, jak úzká štěrbina prořízne kmen stromu, nebo jak trojúhelník dynamicky ořízne roh stolu a stín na zdi.
Zafixujte moment. Každý ze tří záběrů pozorujte skrz hledáček přesně jednu minutu.
Vnímejte, jak radikální ořez změnil obyčejnou realitu v obraz.

Poznámka:

Toto je rozcvička – neřešte estetiku nebo smysl. Jde jen o to, rozhýbat svou představivost a být k sobě laskaví i hraví.

Reflexe: Časovač zazvonil. Sedněte si a bleskově si odpovězte:

- Který ze tří výřezů vás nejvíc překvapil?
- Jak moc ovlivnil výsledný vjem samotný tvar vystřiženého otvoru?
- Co tento výběr říká o vaší aktuální potřebě? Potřebujete v životě spíš řád, nebo dynamiku a změnu?

TIPY PRO VYUŽITÍ V PRAXI

Přehled, jak tuto aktivitu upravit pro různé věkové kategorie:

- **1. stupeň ZŠ (cca 6–11 let)**

Název aktivity: **Geometrické brýle.**

Materiál: Čtvrťka A5, nůžky.

Příprava: Žáci si z papíru vystříhnou jednoduchý hledáček ve tvaru rovnostranného trojúhelníku nebo kruhu o velikosti dlaně. Pokud máte opravdu malé žáky, připravte jim hledáčky vy a nechte je vybrat si je.

Zadání pro žáky: Chodte po třídě nebo po zahradě. Dívejte se na svět jen skrz vystřižený otvor.

Ulovte tři věci, které do vašeho tvaru dokonale zapadnou. Jak vypadá klika od dveří v trojúhelníku?

Jak vypadá list stromu v kruhu?

Cíl: Naučit děti izolovat detail z chaotického okolí.

- **2. stupeň ZŠ (cca 11–15 let)**

Název aktivity: **Speciální brýle**

Materiál: Staré, levné sluneční brýle (ideálně plastové z výprodeje) nebo jen obroučky, černá lepicí páska (izolačka), černý tvrdý papír, nůžky.

Příprava: Žáci pracují přímo se svými nebo darovanými slunečními brýlemi. Stačí obroučky, nebo brýle bez skel. Případně si mohou vyrobit brýle papírové (ale to nebudou tak cool). Do černé plochy papíru vyříznou nebo vystříhnou pouze úzkou horizontální štěrbinu, případně malý trojúhelník, či jiný speciální otvor. (Schválně, kolik bude kosočtverců u vás ve třídě?) Černý papír obstříhnou do tvaru brýlí a černou elektrikářskou páskou a papírem kompletně přelepí obě skla.

Zadání pro žáky: Vytvořte si brýle, které radikálně omezí váš výhled. Nasaďte si je.

Procházejte školu nebo zahradu. Přestáváte vnímat celek okolí. Vidíte pouze to, co vám dovolí váš nový filtr. Najděte skrz brýle tři momenty, kde se potkává ostré světlo a stín. Sledujte, jak např. úzký průzor mění chodbu školy v širokoúhlý filmový záběr.

Cíl: Radikální destrukce běžného pohledu. Žáci pochopí, že fotografický nebo malířský výřez určuje náladu celého díla.

- **Střední škola (15+)**

Název aktivity: **Maximální zoom**

Materiál: Chytrý telefon. Nic víc.

Příprava: Studenti otevřou aplikaci fotoaparátu a ručně nastaví maximální možný digitální zoom (minimálně desetinásobné přiblížení). Následně uzamknou ostření na nejbližší možný bod (makro).

Zadání pro studenty: Zapomeňte na širokoúhlé záběry. Váš telefon teď vidí svět jako pixelovatou, neostrou hmotu plnou šumu. Procházejte prostor. Nedívejte se kolem sebe přímo, ale pouze skrz displej. Najděte tři situace, kde se díky obřímu přiblížení ztratí identita věcí. Roh lavice se promění v geometrickou linii. Textura omítky v pouštní krajinu. Ulovte tyto tři momenty pomocí snímku obrazovky.

Cíl: Radikální abstrakce reality. Studenti se učí vidět makrostruktury a pracovat s digitálním šumem jako s estetickým prvkem. Aktivita je blesková, čistá a otočí funkci telefonu proti jeho původnímu účelu – místo dokonalé fotky lovíte zajímavý detail přičemž zaostření není nutné.

POZORUJ JINAK!

Slepá hmatová mapa

(cca 10 minut)

Cíl: Odpojit vizuální kontrolu. Aktivovat hmat. Vnímat strukturu a tvar předmětu bez předem vytvořených estetických šablon v hlavě.

Instrukce: Jako učitelé výtvarky trpíme profesionální deformací. Všechno okamžitě skenujeme očima. Škatulkujeme. Hodnotíme kompozici. Tato aktivita vás donutí vnímat realitu přes úplně jiný receptor. Přes vaše prsty.

Zadání:

1. Najděte jeden objekt. Ideálně něco z přírody nebo starou věc s výrazným povrchem. Šiška. Kus kůry. Zrezivělý klíč. Stará bota.
Zavřete oči. Nebo si je zavažte šátkem. Musíte být ve tmě.
2. Zkoumejte hmatem. Věnujte předmětu 3 minuty. Osahávejte ho oběma rukama. Sledujte teplotu materiálu. Hrubost. Ostrost hran. Prohlubně. Rytmus výstupků.
3. Vytvořte slepý záznam. Otevřete skicář. Vezměte do ruky uhl, měkkou tužku nebo tuš. Pořád se nedívejte na papír. Zkuste rukou přenést hmatový vjem na plochu. Kreslete poslepu to, co cítíte pod prsty.
4. Otevřete oči. Podívejte se na výsledek. Neposuzujte realističnost. Sledujte energii a charakter čáry.

Každodenní tip: Tento hmatový trénink můžete dělat kdekoli. Sáhněte poslepu na kůru stromu při procházce. Zkoumejte prsty strukturu listu na zahradě. Vnímejte tvar hrnku před ranní kávou. Pokaždé, když takto vědomě přepnete smysly, hodíte desítku do své Letní banky. Zaplaťte si vizuální mýtné.

Možnost sdílení (dobrovolné): Vyfoťte vaši slepou kresbu vedle skutečného předmětu. Nahrajte fotku do sdílené galerie kurzu. Ukažte ostatním kolegům, jak vypadá realita přenesená čistě přes prsty.

Poznámka na závěr: Skutečné kreslení nezačíná v ruce. Začíná v hlavě a v citlivosti smyslů. Tato aktivita vás okamžitě vrátí do přítomného okamžiku. Výborný nástroj na červencové vyčištění hlavy.

TIPY PRO VYUŽITÍ V PRAXI

Přehled, jak tuto aktivitu upravit pro různé věkové kategorie:

- **1. stupeň ZŠ (cca 6–11 let)**

Název aktivity: **Hmatoví detektivové.**

Cíl: Naučit děti vnímat povrchy bez vizuální kontroly.

Materiál: Šátek na oči. Přírodniny z okolí školy (šiška, kůra, velký list, kamínek). Měkký uhl nebo voskovka. Papír A4.

Zadání pro žáky: Zavři oči. Kamarád ti dá do ruky jedno letní tajemství. Nesmíš ho vidět. Prsty prozkoumej jeho tvar. Je hladký, nebo píchá? Má hrany? Druhou rukou zkus poslepu kreslit na papír linku podle toho, co cítíš. papír je dobré pryčtyti na podložku - stačí maskovací páska nebo kousek washi pásky.

- **2. stupeň ZŠ (cca 11–15 let)**

Název aktivity: **Přenos textury.**

Cíl: Zaznamenat rytmus a charakter povrchu čistě pomocí hmatu.

Materiál: Neprůhledný pytlík. Staré předměty s výrazným reliéfem (ozubené kolečko, starý klíč,

kus zrezivělého plechu, provaz). Tuš a špejle. Papír A4.

Zadání pro žáky: Sáhni poslepu do pytlíku druhou rukou ,než kterou obvykle kreslíš. Vyber si jeden předmět. Nechej ho uvnitř. Tři minuty ho zkoumej pouze hmatem. Hledej strukturu a rytmus materiálu. Volnou rukou kresli špejlí na papír. Nedívej se na ruce. Kresli slepou mapu povrchu. Cílem není realismus, ale přenos hmatového vjemu do stopy tuše.

- **Střední škola (15+)**

Název aktivity: **Hmatový konstruktivismus.**

Cíl: Abstrahovat trojrozměrný objekt pouze na základě strukturálních informací.

Materiál: Černá krabice s otvorem pro ruku. Složité organické nebo industriální tvary. Měkká tužka 8B nebo rudka. Skicář.

Zadání pro studenty: Vložte ruku do krabice. Analyzujte předmět bez vizuálního kontaktu.

Definujte jeho tvar, materiál, povrch a hrubost hran. Druhou rukou provádějte kontinuální kresbu do skicáře, ideálně poslepu. Nepřerušujte čáru. Níže se nedívejte na papír. Po otevření očí analyzujte, jak vaše mysl interpretovala hmatový vjem bez pomoci zraku. Podrobte výsledek rychlé sebereflexi.

TVOŘ!

Vizuální mýtné / banka zážitků

(5 – 7 minut)

Cíl: Udržet výtvarné oko v pohotovosti, ale výhradně pro vaši osobní radost.

Co vám aktivita přinese?

Fyzický důkaz, že vám dovolená neprotekla mezi prsty.

Uvědomění, kolik vizuální inspirace denně potkáváte.

Návyk vnímat detaily bez nutnosti okamžitě z nich tvořit přípravu do hodiny.

Naspořený rozpočet na podzimní odměnu.

Zadání: Vytvořte si Letní banku zážitků ze sklenice. Stanovte si osobní vizuální mýtné. Doporučuji desetikorunu. Pokaždé, když během léta zažijete, vytvoříte nebo zaznamenáte jakýkoliv výtvarný vjem, vhodte minci dovnitř. Vizuální mýtné je dobrovolná daň za to, že nespíte a vnímáte svět kolem sebe. Netvoříte plány.

Jak banku založit?

Najděte doma čistou, prázdnou zavařovací sklenici.

Vytiskněte si přiložený seznam Banka letních nápadů.

Seznam přilepte na sklenici.

Můžete ho také položit hned vedle.

Připravte si první hrst drobných.

Tipy pro vás: Sklenici dejte na viditelné místo. Ideálně tam, kde ráno pijete kávu/čaj. Nejde o to nasbírat do srpna tisíce. Jde o ten moment, kdy si uvědomíte, že se díváte. Kromě mincí můžete do sklenice vhazovat i drobnosti, které vám připomenou danou situaci. Sklenice nesmí na konci srpna zůstat prázdná. Naspořený kapitál na konci prázdnin povinně utraťte za věc, která vám zpříjemní zářijový nástup do školy. Kniha. Dobrá káva. Nový skicák...nebo ?

Příklady, za co házíte minci: Vyfotíte mobilem skvělou kompozici v krajině. Všimnete si dokonalého světla na oprýskané omítce. Navštívíte regionální galerii a prozkoumáte zapomenutý obraz. Projdete kolem slevové akce na tempéry a nekoupíte do kabinetu vůbec nic.

Banka letních nápadů: Vizuální zářezy (ke stažení)

TIPY PRO VYUŽITÍ V PRAXI - PRVNÍ HODINY VÝTVARKY VE ŠKOLNÍM ROCE

Složitá aktivita v prvních hodinách je pro učitele i žáky za trest. Pokud budete chtít složité aktivity hned po prázdninách, narazíte na odpor.

Přehled, jak tuto aktivitu upravit pro různé věkové kategorie:

- **1. stupeň ZŠ (6–11 let)**

Cíl: Rychlé sdílení bez psaní.

Zadání: Vhod' do sklenice barvu a tvar svého léta.

Jak na to: Žáci malý papírek a mají ho ostříhnout do tvaru oblázky nebo listu. Úkolem je pouze vybarvit lístek barvami, které pro ně vystihují prázdniny (modrá jako voda, žlutá jako slunce,

zelená z lesa) a namalovat na něj jeden primitivní symbol (zmrzlina, stan, ryba, strom).

Akce: Žák hodí papírek do sklenice a u stolu řekne jedno slovo.

- **2. stupeň ZŠ (11–15 let)**

Cíl: Pojmenování jednoho nejsilnějšího vizuálního vjemu.

Zadání: Odevzdej do sklenice svůj nejlepší letní snímek.

Jak na to: Žáci na obdélníkový papírek (velikost A7) bleskově načrtnou černým fixem jednoduchý záběr, který jim utkvěl v paměti. Pohled z okna vlaku. Silueta kopce. Graffiti na zdi. Kdo nechce kreslit, napíše pouze jednu údernou větu (např. „Světlo v lese v šest večer.“).

Akce: Žáci lístky složí a hodí do sklenice. Učitel může na závěr hodiny tři náhodné lístky vytáhnout a přečíst jako anonymní letní vzkaz.

- **Střední škola (15+)**

Cíl: Konceptuální ohlédnutí a vizuální stopa.

Zadání: Definujte své léto jedním slovem a jednou barvou.

Jak na to: Studenti pracují s minimalistickým formátem. Dostanou čistý bílý čtverec. Na jednu stranu napíší jedno jediné slovo, které vyjadřuje náladu jejich prázdnin (např. Klid. Cesta.

Bouřka. Nuda. Zmatek.). Druhou stranu čtverce pokryjí jednou barvou, která k tomu slovu sedí.

Akce: Čtverce se hází do sklenice. Sklenice pak zůstává na katedře jako barevný vzorník nálady, ze které třída v září startuje do nového školního roku.

Proč to není složité?

Vše se stihne za 10 - 20 minut přímo v hodině.

Odpadá trapné kolečko, kdy každý musí před tabulí vyprávět, kde byl na dovolené. Mnozí žáci nikde nebyli. Tento formát nikoho nediskriminuje. Sklenice plná barevných papírků fyzicky ukáže, že třída přinesla do školy obrovský balík nové energie. Vy ji pak můžete v dalších týdnech z té sklenice postupně vytahovat jako náměty pro debatu, tvorbu.

DOPORUČENÍ NAVÍC

Proč spolu lidé žijí dekády a jindy spolu nevydrží ani minutu? Daniel Stach si pokecal na Rock for people s odborníky a udělá jasno v tom, jak funguje komunikace. Což se hodí nejen o prázdninách.

<https://open.spotify.com/episode/1jKtLytJGRkLCVYPGmDpdu?si=SPMLqHn3SgK9vTCBma7yiw>

Sledujte nové epizody podcastu Mišmaš Art o současném umění, který přináší přímočaré debaty s lidmi, kteří umění reálně tvoří, vystavují a prodávají. U mikrofonu se střídají přední čeští umělci i vlivní galeristé.

<https://open.spotify.com/episode/4Ex5UDf3OR8OnZ3zBgY936?si=krBbQAPgSkKfQKWTMAPKiQ>

Soustředění nikoho nenaučíte drilem ani zákaz mobilů. Mysl je přirozeně roztržitá a dobré nápady přicházejí, až když ji necháte bloudit. Pozornost přitom vzniká přímým kontaktem se světem, který klade odpor.

<https://open.spotify.com/episode/5fku7EpV4RdvKoRAaL1roX?si=2N7OMJvMTeKsdLkX3Di2lg>

3 OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ NA ZÁVĚR

Cogito, ergo sum

Myslím, tedy jsem – René Descartes, Rozprava o metodě (1637)

•

**Který konkrétní moment v zaplněné učebně vám letos přinesl
zadostiučinění?**

Vzpomenete si na situaci, kdy i ten jeden konkrétní žák zmlknul, protože ho
stoprocentně pohltila výtvarná činnost?

•

**Jaká vizuální stopa po vašich žácích ve vás z uplynulého školního
roku nejsilněji rezonuje?**

Může to být nečekaně namíchaný odstín nebo nahozená skica, u které jste si
řekli, že to je fakt dobré, nebo jen radost v očích žáků.

•

**Čím hodláte letos v létě nakrmit své vlastní unavené pedagogické
já?**

Vyberte jednu jedinou věc – konkrétní výstavu, vůni dřeva v dílně nebo nový
skicář, který otevřete výhradně sami pro sebe a bez vymyšlení školních kritérií.